

Vae animae te non quaerenti, te non amanti! quae si mundum diligit, peccatis servit, nunquam quieta, nunquam secura. Nihil, quaeso, sine te mihi dulcescat, nihil placeat: nihil speciosum, nihil praeter te arrideat pretiosum; vilescant omnia praeter te. Quod tibi est adversum, mihi sit molestum; et tuum beneplacitum sit mihi indeficiens desiderium. Tædet gaudere sine te, delectat gaudere tecum, et flere tecum, et conturbari pro te. Sit nomen tuum refocillatio mea, memoria tua consolatio mea. Si peccata mea prohibent, si me delicta mea excludunt [Suppl. benignitas tua me]..... non repellit. O bone Jesu! Memoria tua super mel dulcis; meditatio tui plus quam omnis cibus suavis; de te loqui plena refectio, te nosse perfecta consolatio: tibi adhærere vita aeterna; a te separari mors est perpetua. O quam excelsus tu es, et quam humilis corde! Fac me gustare per amorem, quod gusto per cognitionem. Fame tui amoris languet anima mea; refocilla eam; satiety eam dilectio tua, impinguet eam affectus tuus, impleat eam amor tuus. Quid enim mihi moveat crebras lacrymas, nisi absentia Jesu Christi? O bone Jesu! si tam dulce est de te flere, quam dulce est de te gaudere! Novi quod sis lenis natura, mitis et humilis corde, blandus aspectu, et quidem unctus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Qui non sentit odorem tuum, Christe, aut fetidus aut mortuus est. Tota dulcedo terræ humanitas Christi: tota dulcedo cæli spiritus Christi.

4. O quam dulciter, Jesu Christe, cum hominibus conversatus es! quam fortiter tam indigna et aspera pro hominibus passus es! Et tu, Domine, pro injustis passus es, moriens propter delicta nostra, qui venisti gratis mortuos vivificare, servos facere fratres, cohæredes captivos, exules reges. Sed, o bone Jesu, quid fecisti, quod majus esset cum magis esset gaudendum (43) cum operaberis salutem in medio terræ nostræ, affigens peccata nostra cruci, damnans diabolium et salvans miseros? Vere, Do-

(43) Hic aliquid deest.

INSTRUCTIO SACERDOTIS

SEU

TRACTATUS DE PRÆCIPUIS MYSTERIIS NOSTRÆ RELIGIONIS.

524 Hic Tractatus primum ab Horstio editus, pius quidem est, sed non assequitur genium S. Bernardi cujus tamen præferunt nomen manuscripti. In codice Cisterciensi a R. P. Jacobo de Lannoy ad nos transmissio inscribitur, Gemma Crucifixi.

PROŒMIUM.

Reverendo sacerdoti, frater BERNARDUS, ille servus antiquus et novus, in novitate vitæ ambulare.

Satis superque compertum est, quam anhelanti desiderio, quam æstuanti intentione concaleat cor tuum intra te, et in meditatione tua exardescat ignis

mine, dignum fuit et iustum ut fleres, et eadem causa flendi nobis existit hodie super filios Adam. Flevit enim Deus, ut Passio sua sufficeret redemptioni omnium, cum profuit redemptioni paucorum. O dulcis Domine, fodiendas præbes manus tuas et pedes ut procedat cœlestis thesaurus qui in illis latet, et sit nobis redemptio copiosa. O quanta est amaritudo peccatorum meorum! Vae mihi! pro iis necesse fuit Dominum vulnerari. Certe, bone Jesu, si non essent hæc ad mortem æternam, nequaquam oportuisset te mortem subire, ut ego viverem. Sed quid faciam? Ecce tu filius Altissimi moreris, ut ego vivam. Et unde tibi dignatio tanta, charitas tam immensa? Et quid, bone Jesu, pro tali tua morte et mea vita tibi rependam? Plus enim videris diligere vitam meam, quam animam tuam, quam in manus inimicorum tradidisti pro me, Jesu Christe, ut me restitueres vitæ, et ab inimicis me tam crudelibus eriperes, liberares a morte. Et quis sum ego pro cuius salute tanta fecisti, ita te exinanisti, quem tam dilexisti, pro quo etiam descendisti in carnem, in passionem, in mortem, mortem autem crucis? Heu mihi peccatori pro nimia iniquitate et impietate mea! O lacrymæ, ubi vos subtraxistis? ubi estis, fontes lacrymarum? humectate maxillas meas, irrigate genas meas, fluite super faciem. Heu me miserum! omnis creatura compatitur Christo, et turbatur de morte sua, sed miserum cor meum non compatitur Creatori suo morienti pro ipso. Flete me, cœlum et terra; lugete me, omnes creaturæ. Melius esset me non esse creatum, quam sic induratum cor meum remanere de tanta morte. O Domine, quantum humiliasti te! Sed per mortem tuam, cui tam fuit chara anima mea, Jesu bone, libera me ab iniquitatibus meis, et per passionem tuam, fuga impietatem meam. Per illa ergo vincula quæ manus tuas sanctas tam acriter ligaverunt, solve vincula iniquitatis meæ. Passio tua sancta et dura animam meam tam dilectam tibi liberet a morte aeterna. Amen.

flammigerans in ossibus tuis; et hoc in signum præsentis mihi injunxisti, absenti scripsisti, et per fidelem nuntium denuo inculcando mandasti, ut tibi aliquas scintillas colligerem, exsiliens de illo magno camino charitatis [al. claritatis] Verbi incarnati. Sed quis ego, ut præsumam os meum in cœlum ponere? Scriptum quippe est, *Bestia quæ tetigerit montem, lapidabitur* (Exod. xix, 12, 13; Hebr. xii 10); et rursus, *Altiora te ne quaesieris* (Eccli. iii, 22); et, *Qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria* (Prov. xxv, 27). Coarctor ergo a duobus: supra vires est quod exigis; negare tamen formido quiddam requiris. Scio enim qui dixit, *Bonum opus nobis in voluntate sit: nam ex divino adjutorio erit in perfectione*; et vires quas imperitia denegat, charitas administrat. Accipe itaque syllabas aliquas ex sacris Litteris, passim sparsimque comprehensas, in quibus si quid fragrantiae, si quid dulcoris, si quid interni saporis palato pii cordis degustaveris, nolo mihi attribuas; sed nobilibus illis pigmentariis, de quorum apothecis emendicatum est, referas gloriam. Intentio tua, ni fallor, hæc erat: explanari tibi veris auctoritatibus et congruis exemplis, quomodo Christus, cum in altari sit opertus et velatus sub specie panis, tamen maneat in splendore incircumscriptæ et inestimabilis claritatis. Scire debes, quod scire hoc, non est viatoris, sed comprehenso-

ris; non exulis in valle plorationis, sed civis patriæ cœlestis; non militantis, sed triumphantis: non hoc datur currentibus, sed pervenientibus; non præcedit ad meritum, sed accedit ad præmium. Quis enim major, vel par illi, qui post raptum supereminentiæque tertii cœli, post perspecta arcana cœlestia, quæ non licet homini loqui, dicit, *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem faciem ad faciem* (I Cor. xiii, 12.), et iterum, *Nunc cognosco ex parte, tunc cognoscam sicut et cognitus sum?* (Ibid.) Vas igitur electionis, in quo si oculus conscientiae caligavit, quis se videre præsumet? Videamus tamen interim cum ipso per speculum et in ænigmate, quod possumus; et si nondum revelata facie gloriam Domini speculari sufficimus, nec rotam solis directa acie intueri valeamus, saltem interposita nube radiis ipsius aliquatenus illustrari affectemus. Et his præmissis de proposito, prævia Dei gratia, quod possumus exsequamur. Pauca igitur dicturi, dicendorum seriem tribus tantum capitulis prædistinguimus, prænotantes tria dona, quæ nobis conferenda ab æterno præordinavit Dei Sapientia, vel potius unum donum tribus operibus, ad tres usus conferendum. 1. Quod Filius Dei dedit se nobis moriens pro nobis. 2. Quod dat se nobis in Eucharistia. 3. Quod dat se nobis in aeterna vita.

PARS PRIMA.

Quod Filius Dei dedit se nobis moriens pro nobis.

CAPUT PRIMUM.

De lapsu hominis a dignitate primæ conditionis.

1. Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jac. i, 17). Revera datum optimum, quia dator optimus. Ut enim ait Boetius, porro optimus ille summus artifex, et ab eo longe relegata est omnis invidia. Vide, o homo, quid ipse tibi erogavit, imo quid prærogavit, et supererogavit! Creavit cum non esses, recreavit cum perditus esses: creavit ut esses particeps beatitudinis suæ; recreavit, ne post lapsum permaneres exsors patriæ et exsors felicitatis aeternæ. Creavit te ad imaginem et similitudinem suam: ad imaginem conferens tibi naturalia; ad similitudinem largiens gratuita: ut mente excelleres, et omnia irrationalia ratione vinceres.

Pronaque cum spectent animantia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumque videre
Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus:
(Ovid. Metam. lib. i, vers. 84-86.)

ut semper respiciens sursum, Creatorem tuum in mente haberes, et originem tuam incessanter ad animum revocares. Fecit enim te, ut dictum est, ad imaginem suam et similitudinem Deus: ad imagi-

nem, ut haberes memoriam, intellectum, discretionem, et cætera naturalia; ad similitudinem, ut haberes innocentiam, justitiam et alia gratuita: ad imaginem, in cognitione veritatis; ad similitudinem, in amore virtutis. Vel certe factus es ad imaginem Dei collatis tibi omnibus istis; ad similitudinem secundum essentiam Deitatis factus es immortalis et indivisibilis. Omnis creatura propter te facta est: cœlum, ut esset tibi patria, et delectareris in aspectu pulchritudinis ejus; terra, ut delectabiles et pulcherrimos ferret tibi fructus. Solem et lunam, et cætera sidera tibi fecit lucentia: dominium dedit tibi super volucres cœli, et bestias agrî, super pisces maris, ut omnibus his ad libitum tuum dominareris. Ecce datum optimum et donum perfectum desursum descendens. Quid ultra debuit tibi facere, et non fecit?

2. Post hæc talia et tanta dona es prævaricatus, ut ires in locum pessimum; de vita ad mortem, de incorruptione ad corruptionem, de libertate ad servitutem, de gloria ad poenam, de innocentia ad culpam, de patria in exilium, de gaudio ad luctum, de beatitudine ad miseriam, de quiete ad ærumnam: et qui eras concivis supernorum civium, factus es subjugalis dæmonum; et qui revelata facie poteras incessanter perfrui aspectu desi-

derabilis vultus divinæ claritatis, in quem desiderant Angeli prospicere (*I Petr. i, 12*), cogeris inde turpia et pudenda videre; et secundum prophetam, qui nutrir debueras croceis, amplexatus es stercorea (*Tren. vi, 5*). Denique proscriptus de loco voluptatis, de paradiso amenitatis detruderis in vallem plorationis; et factus es miser ille viator, vel potius deviator, qui descendit de Jerusalem in Jericho, et incidit in manus latronum, in arbitrium malignorum spirituum; qui vulneratum eum in naturalibus, spoliaverunt in gratuitis, et abierunt semivivo derelicto, imo duplici morte corporis et animæ affecto. Et hoc tempus deviationis tuæ. Quatuor enim tempora humano generi, secundum quatuor status, peritorum distinguit industria: tempus deviationis, tempus revocationis, tempus reconciliationis, tempus peregrinationis.

CAPUT II.

De tempore deviationis.

3. Tempus deviationis ecurrit a lapsu protoplastorum usque ad tempus Abrahamæ, qui in fidei signum accepit circumcisionis mandatum, et qui repromissionem gratiæ primus a Domino audivit sibi dicente: *In semine tuo benedicentur omnes gentes (Gen. xxii, 18)*. Unde Apostolus, *Abrahæ dictæ sunt promissiones, et semini ejus. Non dicit In seminibus, quasi in multis; sed quasi in uno, Et semine tuo, qui Christus est (Galat. iii, 16)*: et Lucas præco, imo evangelista ejusdem gratiæ, de incarnatione Verbi dicit, *Jusjurandum quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis (Luc. i, 73)*. Dicitur autem deviationis tempus, quia quotquot in eo erant, pene omnes deviabam a via veritatis. Deum non invocaverunt, non erat timor Dei ante oculos eorum (*Psal. xlii, 3-5*), exceptis paucis: videlicet Enoch, qui raptus est, ne malitia mutaret intellectum ipsius; et Noe, qui cum octo animabus salvatus est in arca, ne absorberetur in diluvio.

CAPUT III.

De tempore revocationis.

4. Tempus revocationis protensum est ab Abraham usque ad adventum Redemptoris: in quo tempore fides Trinitatis viguit. Jam in Patriarchis floruit, in Regibus fructificavit, in Prophetis fructus maturitatem fecit, quoniam nos Oriens ex alto visitavit. Et bene vocatum est tempus revocationis, quia Deus et Pater Domini nostri Jesu-Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, jam cogitavit super humano genere cogitationes, pacis, et non afflictionis (*Jerem. xxix, 11*); revocare disposuit ovem quæ perierat, Patriarchas misit, legem dedit, signis et prodigiis consuluit, beneficiis innumerabilibus subvenit: tandem propter nimiam charitatem qua nos dilexit, Filium suum unigenitum misit in similitudinem carnis absque peccato, ut omnes lavaret; et hoc vere tempus miserendi, et annis benignitatis.

CAPUT IV.

De tempore reconciliationis.

5. Tempus reconciliationis extunc cœpit, et statum habuit, quousque patratum est mysterium nostræ redemptionis, quando immolata illa salutaris hostia nos reconciliavit Deo Patri, de quo vere scriptum est, *Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo, et inventus est justus, et in tempore iracundiæ factus est reconciliatio: non est inventus similis illi (Eccli. xlii, 17, 20; L, 1)*: de quo Apostolus, *Legatione fungimur pro Christo; rogamus, reconciliamini Deo (II Cor. v, 20)*. Et vere ab effectu cœpit hoc nomen reconciliationis.

526 CAPUT V.

De tempore peregrinationis.

6. Tempus peregrinationis est post adventum Spiritus sancti usque ad consummationem sæculi, ex quo fidelis Ecclesia cœpit recognoscere peregrinationem suam, et suspirare ad patriam. Unde Vas electionis ingemiscens ait, *Quandiu sumus in hoc mundo, peregrinamur a Domino (ibid. 6)*; et David, *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est! (Psal. cxix, 5)*. tamen ipse etiam se consolatur, et ait: *Cantabiles mihi erant justificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ (Psal. cxviii, 54)*. Patet in exemplis, cur censeatur tempus peregrinationis.

CAPUT VI.

Tempus reconciliationis ulterius expenditur, et totum opus redemptionis humanæ summam ponitur.

7. His quatuor temporibus distinctis, et causis appellationum assignatis, intueri, o homo, tempus tuæ redemptionis, recordare et respice, quomodo redemptus sis. *Empti estis*, ait Apostolus, *pretio magno, gloriificate et portate Deum in corpore vestro (I Cor. vi, 20)*. Non magno tantum, sed permaximo. Venditus eras sub peccato, pretio vili et despiciibili, morsu unius pomi; emptus et redemptus es pretio magno et inestimabili, morte Filii Dei. Quid pretiosius hoc pretio? quid inestimabilius? Ille per quem facta sunt omnia, et sine quo factum est nihil, summi Patris Unigenitus, eidem Patri consubstantialis et coæternus, par majestate, æqualis gloria, idem essentia, ipsius virtus et sapientia, hic talis et tantus cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, de sinu Patris in vallem nostræ plorationis descendit; in utero puellæ se contraxit: et qui erat in principio apud Deum, factum est verbum abbreviatum (*Joan. i, 1, 2, 3, 14*). Et vide quam abbreviatum, quam immensum, quam breve factum. Intra puellæ viscera clausit: ibi sanguineis circumdatus involumentis, tædia novem mensium sustinuit: deinde in lucem editus infantiliter vagiit, pannis sordentibus more miseræ nostræ implicitus est, et fascia constrictus, in præsepi ad afflatus brutorum animalium reclinatus, et in fetenti stabulo juxta matris pauperiem deponitur. Quæ docet littera, quæ loquitur lingua, quæ monstrant exempla, quempiam nascentium in humano genere talis inopiæ pressura

laborasse? Omnium nutritor humano lacte nutritur; sordet in pannis, ne tu sorderes in peccatis. Circumciditur in carne, ut tu circumcidaris in mente. Humiliat se sub manibus sui servi Joannis in Jordane baptizandus, non ut aliquas maculas a se abluat, qui ingressus est mundum sine macula, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus; sed ut tibi sanctificet aquas, et contactu suæ mundissimæ carnis conferat aquis vim regenerativam tuis facinoribus abstergendis.

8. Mox baptizatus, ut tibi præbeat exemplum sanctitatis et religiosæ conversationis, in desertum proficiscitur: jejunat quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, nullum omnino degustans cibum; quod humanæ infirmitati penitus impossibile est, quæ nisi quotidianis fulcimentis ruinas stomachi resarcire studuerit, detrimento defectionis subjacebit. Esuriens ergo Deus ex voluntate potentiæ, ex necessitate assumptæ naturæ, tentari sustinuit a diabolo: de cibi appetitu inordinato tentatorem non minus patienter quam sapienter vicit, et confusum repulit. Tria beneficia tibi, o homo, in hoc contulit: exemplum humilitatis, formam patientiæ, imitationem cautelæ. Humiliare si tentaris, quia non est major servus domino suo. Dominus tentatus est; oportet ut tentetur servus, quia tentatio est vita hominis super terram (*Job, vii, 1*). Quoniam autem multiplices et subtiles sunt dæmonum tentationes, Dominus insinuat Petro, inquit: *Satan expetivit vos ut eribraret sicut triticum (Luc. xxii, 31)*. Patienter fer si tentaris. Nam et Dominus cum tentatorem suum imperio in ima inferni præcipitare potuisset, patienter tulit, et ratione superavit. Cautus esto si tentaris, ne tentat. r se 527 transfigurans in Angelum lucis, sub specie recti te fallere possit; sicut Evam, cui dixit: *Si de ligno comederitis, eritis sicut dii, scientes bonum et malum (Gen. iii, 5)*, Resiste humiliter, resiste caute, resiste patienter. *Fidelis est Dominus, ait Scriptura, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere (I Cor. x, 13)*. *Qui vicerit*, inquit, *faciam illum columnam in templo meo (Apoc. iii, 12)*; rursumque ait: *Qui vicerit, dabo ei edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei (Apoc. ii, 7)*. Dulcis promissio, et felix bravium bene currenti, beata corona bene vincenti.

9. Tibi ergo, o homo, tentatus est, non sibi; tibi vicit, non sibi; tibi esurivit, tibi sitiit, et lassitudinem sustinuit; propter te opprobriis et contumeliis saturatus est, et propter te omnes passionem suas, quas oportuit et decuit, accepit. Nihil tuorum defectuum præter peccatum a se exclusit: propter te multipliciter operatus est salutem in medio terræ mortuos suscitando, cæcos illuminando, surdis auditum, claudis gressum, leprosis munditiæ restituendo, et innumeras alias virtutes perficiendo; per oppida et castella, per vicus et plateas ecurrit, evangelizando verbis et exemplis, signis et prodigiis vitæ viam demonstrando. Ut amplius etiam tibi

PATROL. CLXXXIV.

exempla humilitatis ostenderet in se ipso, sexto die antequam pateretur, humilis in humili asello et abjecto Jerosolymam venire; et a turbis salutare voluit, ut omnis sua actio esset tua lectio, et omnis sua vita esset tua doctrina. A perfido Juda et perduto traditus est, et tanquam vile mancipium pro triginta denariis venditus est, ut tu venundatus sub peccato redemptionem acciperes. Sedens in cœna cum beatis Apostolis suis, pridie quam pateretur, carnem suam dedit ad manducandum, et sanguinem suum ab bibendum, ut tibi idem mysterium faciendum reliquit, in sui commemorationem; deinde surgens a cœna, linteo præcinctus, misit aquam in pelvium; et se Rex Angelorum deposuit ante pedes humilium servorum suorum: mundissimis manibus tangere, tergere, et abluere non dedignatus est immunditias pedum ipsorum, quæ eis de luto platearum adhæserant. Et idem exemplum relinquit tibi, dicens: *Si ego lavi vobis pedes, Dominus et Magister vester; et vos debetis alter alterius lavare pedes (Joan. xiii, 14)*. Unde igitur superbis, terra et cinis, putredo et vermis? Quid, putridum membrum, erigis te super caput ipsis angelicis sublimitatibus timendum?

10. Deinde Dominus in oratione constitutus, præ angustia spiritus sui, totus sudore sanguineo immaduit. Ibi captus et tentus, ad tribunal judicis ductus est; et cum multi falsi testes contra eum procederent, et in multis mendaciis accusarent, ipse tanquam agnus innocens, qui ad victimam ducitur, obtulit; non aperuit os suum, tanquam homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones (*Psal. xxxvii, 14, 15*). Ibi conspuerunt faciem dulcis Jesu, colaphis eum cædebant, et alapas in caput ejus certatim ministri dederunt. Inde ad columnam revinctus, flagellis cæditur, carne præ nodis flagellorum in tumorem surgente, et in livores se vertente, sanguine guttatum de plagis in terram currente. Inde spinarum punctionibus caput undique cruentatur, et in ludibrium ipsius virga manui ejus inseritur, coccinea chlamide amictus, tanquam infatuatus irridetur, Parva loquor. Hic tu, o homo, totus contremisce, tremore obrigesce, merito expallesce, pugnis pectus contunde, fletibus totam animam effunde, compatere patienti. Ad mortem ducitur, ut educaris de morte: ducunt impii lanistæ, ducunt Agnum immolandum, et angariant ut propriam crucem propriis humeris bajulet et ad locum suæ passionis deferat. Non reclamat, non remurmurat, non contradicit, obsequitur tortoribus.

11. Imaginare hic, o homo, quo, quali et quanto pretio redemptus es: non corruptibilibus auro vel argento redemptus es. Simplex mors Redemptoris, Creatoris, Plasmatoris tui non sufficit ut tu redimaris; vide modum mortis, attende qualitatem moriendi, et attende quid debeas morienti. Ecce quomodo moritur justus. In cruce distenditur, membra distrahuntur, dorsum adhuc plagosum de recentibus plagis flagellorum recenti adhuc sanguine stillans, rigido patibulo crucis atteritur; manus 528 et pedes

25

perfordiuntur, clavi malleis incutiuntur, et quanto altius clavi penetrant, tanto amplius plagas prægrossitie dilacerant, et passionem aggravant; sitiienti ori fel aceto mistum infunditur, vinum myrrhatum additur; agitant ministri dæmonis capita, insultantes dolori pendentis: *Si Filius Dei est*, inquit, *descendat nunc de cruce, et credimus ei* (Matth. xxvii, 40. 42); ac si dicant: Non adjicies ut resurgat (Psal. xl, 9), tanta eum turpitudine ligat et poena.

12. Dehinc, piissime Redemptor, animam sanctissimam tradis in mortem, ut meam miseram animam vivificares a morte, nec his contenti lanistæ impiissimi, adhuc latus lancea perforant, et laticem sanguinis tui, quo redimimur, cum inundatione manare cogunt. O anima, quid agis? quis dabit aquam capiti tuo, et fontem lacrymarum oculis tuis, ut satis plangere, et satis flere possis interfectum populi tui? Hic fasciculus myrrhæ sit dilectus tuus tibi (Cant. i, 12); et non tantum fasciculus sed immensum pondus amaritudinum. Compatere patienti, ut merearis redimi. Esto columba in foraminibus petræ, in caverna maceræ (Cant. ii, 14). Pervola manus, pervola pedes, invola lateri; nihil horum inscrutum relinquant; singula membra compassionis amaritudine perfundas. Ecce pretium redemptionis tuæ, o homo redempte, ecce qualis hostia victimatur pro tua culpa, pro prævaricatione tua.

13. Sed qua necessitate ista pertulit, qua indigentia toties sanguinem suum fudit? Legitur enim quinque peritus sanguinis effusione, quod hic breviloquio exprimere judicavi non inutile:

Quinque vices, et quinque modi te, Christe, cruentant: Circumcisio, sanguineus sudor, et flagra, spinæ, Ficure quinque, lateris, manuumque pedumque.

Tam mira pro redemptione hominum pertulit, qui solius majestatis imperio potentissime redimere potuit. Audi, o homo, necessitatem tuam, et non suam. Protoplastus piaculare facinus commisit prævaricando, quod expiari sine hostiæ oblatione non potuit. Purus homo puram hostiam offerre non valuit, quem peccati contagio penitus immundum esse constitit: nec simplex Deus, nec Angelus immolari de-

buit; quoniam et hunc natura, et illum gratia impassibilem exhibuit: irrationabilis creatura non sufficit tantæ rei magnitudini. Unde oportuit ut Deus et homo fieret hostia: Deus, pro potentia liberandi; homo, pro sufficientia immolandi: Deus, pro misericordia; homo, pro indigentia. Oblatus est ergo, quia apud ipsum propitiatio est, et copiosa apud eum redemptio (Psal. cxxix, 4, 7). Oblatus est, quia sic decrevit ipsius erga hominem inestimabilis dilectio. Oblatus est, quia ipse voluit (Isa. llii, 7), oblatus est, quia sic homo indiguit.

14. O homo, quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Solam dilectionem exigit; sola dilectio ei sufficit. Quare diligentem te non diligas? diligamus eum, quoniam ipse prior dilexit nos (I Joan. iv, 10). Vis audire modum dilectionis ejus, vis nosse effectum? *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret* (Joan. iii, 16). *Proprio Filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum* (Rom. vii, 32). Audi ipsum Filium, *Majorem*, inquit, *hac, dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis* (Joan. xv, 13). Dilige ergo, o homo, dilectorem tuum; dilige eum non tantum verbo et lingua, sed opere et veritate (I Joan. iii, 18). Dilige eum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, ex totis viribus tuis, et ex omni mente tua (Matth. xxii, 37). Dic: *Diligam te, Domine, fortitudo mea; Domine, firmamentum meum, et refugium meum et liberator meus* (Psal. xvii, 2, 3). Vere liberator, quia liberasti me pauperem a potente, et inopem cui non erat adjutor (Psal. lxxi, 12); et liberasti animam meam a perditione (Eccli. li, 16). Ecce datum optimum, de quo promissum est in exordio hujus capituli, de quo Isaias: *Puer natus est nobis, et Filius datus est nobis* (Isa. ix, 6); et alibi: *Quomodo non etiam cum illo omnia donavit nobis Deus?* (Rom. viii, 32.) Si donavit nobis eum, qui est omnia in omnibus; donavit procul dubio omnia nobis cum illo. Si ergo datus est nobis, utamur dato tanquam nostro, ne demus alienis: honorem nostrum, et annos nostros crudeli dicta prosint.

PARS SECUNDA.

Quod Jesus Filius Dei dat se nobis in Eucharistia.

529 CAPUT VII.

De ineffabili et perpetua claritate Verbi incarnati.

15. Qui datus est nobis primo in redemptionis pretium, non cessat se nobis dare quotidie in Viaticum: primo passibilis et passionibus expositus, nunc impassibilis et gloria et honore coronatus; tunc homo mortalis, nunc homo victor mortis; tunc paulo minus ab Angelis minoratus, nunc præ Angelis omnibus sublimatus: *Tanto melior*, ait

Apostolus, *Angelus effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim aliquando Angelorum dixit Pater, Filius meus es tu, ego hodie genui te? et rursum Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium? Et rursum, cum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei* (Hebr. i, 4-6). In hoc loco, dilecte Dei sacerdos, videtur mihi maxime consistere summa desiderii tui, quod cupis illustrari aliquatenus cla-

ritate illa, quam habuit Verbum incarnatum post glorificationem humanitatis assumptæ. Cupio satisfacere voto tuo, et velle adjacet mihi, perficere autem ex me non invenio, nisi ille det qui dat omnibus abundanter, et non improperat (Jacob i, 5). Quod ergo dare dignabitur, mihi quidem pigrum scribere non erit, tibi autem necessarium.

16. Primo advertite quod scriptum est, *Deus habitavit lucem inaccessibilem* (I Tim. vi, 16); et rursus: *Deus noster ignis consumens est* (Deut. iv, 24). Quod utrumque dictum est de divina essentia, in qua Pater unum est cum filio, et Spiritu sancto: quia in illa Trinitate nihil prius aut posterius, nihil majus vel minus; sed totæ tres personæ coæternæ sibi sunt et coæquales (Symb. dict. S. Athanasii). Unde et Filius: *Ego et Pater unum sumus* (Joan. x, 30). Si ergo unum sunt, habitant eandem lucem inaccessibilem: sunt idem ignis consumens, et eadem claritas, eadem potentia, eadem sapientia, eadem majestas, eadem æternitas. Est itaque Filius a Patre, Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero. Est utique splendor paternæ gloriæ. Hinc et Apostolus ait: *Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus* (Hebr. i, 3); haud dubium quin Patris. Splendet ergo æque Filius ut Pater, imo idem splendor Filius qui pater. Sufficiuntne ista tibi testimonia de claritate Filii? Aut fortasse dices, te magis desiderare, te delectari claritate ejus, prout Deus est et homo? Nec in hac parte ipsius opitulante gratia deerunt testimonia.

17. Primo te esse monitum volo, ne æstimes offuscata Verbi claritatem, per assumptam in Deo humanitatem. Audi quid scriptum est: « Deus assumpsit humana, non reliquit divina: assumpsit quod non erat, manens quod erat. » (In Offic. Eccl.) Angelus ad Mariam ait: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi* (Luc. i, 35). Cujus dieti intelligentia est: Spiritus sanctus operabitur in te incarnationem Verbi incarnandi, separando a carne tua partiumculam, quæ animabitur, et divinæ essentiæ in unitate personæ copulabitur. Verum quæ causa obumbrationis Altissimi virtutis? Hæc nimirum præcipua. Caro Virginis nisi quadam latente operatione obumbrata fuisset, splendorem tantæ majestatis sine sui consumptione nequaquam ferre potuisset. Unde Dominus ad Moysen: *Non videbit me homo super terram, et vivet; ac si diceret: Tantæ sum in natura divina claritatis, quod homo constitutus in mortali carne videre me nequaquam poterit absque sui consumptione. Inde est quod cum Moyses in multa constantia Domino supplicaret, dicens: Domine, ostende te ipsum mihi; ait: Sta in foramine petræ, et cum pertransiero, videbis posteriora mea; faciem autem meam videre non poteris* (Exod. xxxiii, 18-23); hoc ait, per faciem designans divinitatem, per posteriora humanitatem, quam Moyses corporali intuitu non vidit, sed posteris videnda reliquit. Exemplariter quidem cognoscitur, quando gloriosa caro Christi, quæ in al-

tari conficitur, et fidelibus in Viaticum distribuitur, igne divini ardoris clarificatur. Sicut enim clarissima purpura candidissimam lanam inficit, et totam in sui colorem transire cogit; et quemadmodum anima totum corpus animat, vegetat, et vivificat; sicut 530 et ignis ferrum transverberans ignitum reddit; candorem suum et calorem conferens, ipsum scintillare, flammescere, et urere contra naturam suam facit: sic Deus hominem sibi unitum deificat, et supra omnem creaturam exaltatum puritatis omnipotentia et deitatis prærogativa secum clarificat. Filius de se ipso testimonium perhibet, dicens: *Ego lux veni in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem* (Joan. iii, 19); et iterum: *Ego sum lux mundi* (Joan. viii, 12). Joannes id ipsum expresse loquitur, inquit: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (Joan. i, 9). Ad Patrem quidem ante passionem orans locutus est Filius, dicens: *Clarificame, Pater, apud teipsum claritate quam habui prius quam mundus fieret* (Joan. xvii, 5); cui Pater, *Et clarificavi, et clarificabo* (Joan. xii, 28). Quid clarius? quid manifestius? quid evidenti? quid evidenti?

18. Ex Evangelio collige claritatem, quam nunc habet Deus homo secundum homines clarificatus, qui appropinquante tempore, quo transiturus erat de hoc mundo ad Patrem, assumpsit Petrum et Joannem et Jacobum, et ascendit supra montem Thabor, et transfiguratus est ante eos, et splendida facta est facies ejus sicut sol, et vestimenta ejus sicut nix, qualia fullo non potest facere super terram; et apparentibus Moysæ et Elia, cum intuerentur claritatem vultus ejus, ferre fulgorem non poterant, sed timentes valde et consternati animis, quasi exanimis lapsi sunt super terram (Luc. ix, 28-36). Si igitur tanti jubaris, tam radiosi splendoris, humanis obtutibus tam importabilis claritatis apparere dignatus est, corpore adhuc mortalitati obnoxio, et membris nondum corruptione exutis: quantam claritatem credere debemus inesse Filio Dei in forma hominis assumpti, jam glorificati, jam super cælos cælorum exaltati, jam habentis nomen quod est super omne nomen, ita ut in nomine ejus omne genu flectatur cælestium, terrestrium et infernorum (Philipp. ii, 9, 10); jam constituto in die virtutes suæ, in splendoribus sanctorum, ubi Pater jucunditatem et exultationem thesaurizans ait: *Ante luciferum genui te* (Psal. cix, 3). Ibi revera lucet, in die virtutis suæ, in die æternitatis suæ. Hanc nimirum diem nulla nox interpolat, nulla interrupt obscuritas, nulla caligo sequestrat. Ibi circumdatur abyso luminis, ob immensum pelagus claritatis. Ibi ipse Christus tanquam sol refulget in clypeis aureis, et resplendent montes ab eo. Ibi illustrantur ab eo sancti. Unde Propheta: *Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis* (Psal. lxxv, 5). Et rursus scriptum est: « In circuitu tuo, Domine, lumen est, quod nunquam deficiet, ibi requiescunt sanctorum animæ; » et iterum; « Sanctum est ve-